

Peter Becker

Prima Logicæ Rudimenta, Tyronum captui accommodata in usum Scholarum

Rostochii: Typis Nicolai Schwiegerovii, [1708?]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn863336663>

Druck Freier Zugang

sh. 22.

Matth. 22.

veränderl. (1. 18. Trin. **October**)

5471

us stlich, trübe (2 Bostad

31 Bostig. mit feuchte. (20 Bendelin.

3218.
100
125
tus 22 26. (3 Jahre 216.

November.
1. Afferheit. 22. Kalt, (21 Ursula

PRIMA
LOGICÆ
RUDIMEN-
TA,

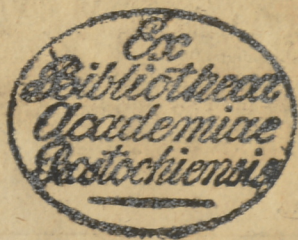
Tyronum captui ac-
commodata
in usum Scholarum.

ROSTOCHII,

Typis NICOLAI SCHWIEGEROVII, Am-
pliff. Senat. Typogr.

Pubi
SCHOLA-
STICÆ
SACRUM.

PRÆCOGNITA LOGICÆ.

LOGICA dicitur a græcâ voce λόγος, quæ & rationem & orationem significat ; partim quia rationem informat seu instruit, partim ex qualibet oratione veritatem elicere studet.

Logica enim est habitus informans rationem, ad indagandam ex qualibet oratione veritatem.

Quæ quatenus absque præceptis & regulis solâ ratione ministrâ patet, *naturalis & utens* ; quatenus regulis artis addiscitur, *artificialis seu docens* dici potest.

Dividitur in partem *communem* seu *generalem*, quæ theoriam construendi Syllogismi ; & *propriam* seu *specialem* quæ praxin & usum constructi in definiendo, dividendo, demonstrando, interpretando, disputando, tradit.

4 LIBER. I. CAP. I. DE TERM. IN GENERE.

Pars communis, secundum tres mentis operationes, tres complectitur libros 1.

1. 2. 3. de terminis. 2. de Enunciatione. 3. de Syllogismo.

Lib. I. de Terminis

CAP. I.

De Termino in genere.

Terminus est vox aliquid significans, & varie dividitur.

Finitus est, qui rem certam significat, exprimendo quid sit. *Arbor, Mensa, Canis, Doctus, Probus, Justus.*

Infinitus qui rem negative describit, explicando quid non sit. *Non arbor, non-mensa, non-canis, non-doctus, non-probus, non-justus.*

Positivus qui rem positivam & re ipsa existentem describit. *Lux, Visus, Divitia, Dies.*

Privativus, qui privationem rei positivae infert. *Tenebra, Cacitas, Paupertas, Nox.*

Abstractus qui notat formam simplicem, sine subjecti connotatione. *Justitia, Albedo, Doctrina, Prudentia.*

Concretus, qui & formam & subjectum simul involvit. *Justus, Albus, Doctus, Prudens.*

Categorematicus qui jam per se aliquid significat, *Creta, Avis, Leo.* Syl

LIBER. I. CAP. I. DE TERM. IN GENERE. §

Syncategorematicus sive *connotativus*, qui non per se, sed quando alii jungitur, aliquid significat. *Albus, Alatus. Heri, jam, Cur, Sicut.*

Mixtus qui ex *categorematico* & *Syncategorematico* quasi conflatus. *Nihil. i. e. nulla res. Hodie pro hoc die. Aliquid pro aliqua res. Pugnus i. e. manus clausa.*

Notionis prima qui rem ita exprimit, ut ab unoquoque primum visa vel audita percipi queat. *Homo. Equus. Animal.*

Notionis secunda qui technologicè, uti artis periti eam apprehendunt, describit. Sic homo dicitur *substantia. Equus, species. Animal, genus.*

Complexus qui plures notat formas; idque voce tantum, vel re tantum, vel voce & re simul.

Voce tantum quando voces quidem plures, rem tamen unam significant: verius *incomplexus. e. g. Locus erudiendis pueris destinatus. i. e. Schola.*

Re tantum quando plures res unica voce exprimuntur. *Tuus i. e. ad te pertinens.*

Voce & re simul, ubi & plures voces & plures res concurrunt, homo *doctrina prae-
ditus.*

In complexus qui unicam significat formam, idque iterum

Voce tantum, ubi unica vox plures notat formas, *Omnia i. e. omnes res.* Re

Re tantum ubi voces plures unicam formam notant: *Hypocaustum* libris *asservandis sacrarum* pro *bibliotheca*.

Voce & re simul qui unam formam unicâ voce notat, *Iustitia*.

CAP. II.

De antepredicamentis, seu Termino Univoco, Æquivoco, Analogo, Paronymo.

A*ntepredicamenta* dicuntur, quia doctrinæ de prædicamentis plerumque præmittuntur.

Univocus aliàs *Synonymus*, qui pluribus rebus eâdem significatione & profus æqualiter tribuitur. *Animal. homini & bruto, Piscis lucio & perca &c. Arbor malo & pruno &c.*

Univocans dicitur vox quæ competit. *Animal. Piscis, Arbor. Univocata* sunt res quibus competit. *Homo & Brutum. Lucius & Perca. Malus & Prunus, &c.*

Differt. v. ab hoc *Synonymo logico Synonymum Grammaticum*, quod est vox ejusdem significationis cum aliis; *ferrum, telum, ensis, gladius. mori, animam efflare, spiritum emittere, extinguere, exspirare.*

Æquivocus sive *homonymus* qui pluribus rebus sed longe diversâ ratione & significatione competit. *Malus. quæ vox & pomum*
&

& antennam & improbum significat. Cancer, quo nomine & animal aquatile, & sydus cœleste & morbi genus notatur. Dicitur græce πολύσημον.

Æquivocans est vox quæ competit; *Æquivocata*, res quibus competit,

Dicitur hic *casu factus*, cum nulla ejusdem denominationis ratio datur. Cur *jus leges & jentaculum*? Cur *malus antennam & improbum* notat?

Consilio factus, cum datur ratio ejusdem denominationis. *Vulpes* dicitur *astutus* quisque, & animal quadrupes, ob astutiam. *Cancer* *Sydus* & *aquatile animal*, ob retrogradationem.

Analogus, qui pluribus sub eâdem significatione sed inæqualiter tribuitur, huic πρώτως s. primario, illi δευτέρω s. secundario. Sic attributa DEI *justitia*, *prudentia*, *miseri-cordia*, *spiritualitas* etiam creaturis angelis & hominibus competunt, sed longè eminentiori modo illi, quam his.

Analogia hæc duplex: *Proportionis* & *attribu-tionis*.

Proportionis, quæ fundamentum convenientiæ quærit in externa similitudine. *Homo pictus* & *vivus*. *Orbis Terrarum* geographice delineatus, & *orbis ipse habitabilis*.

Attributionis, quæ fundamentum con-
A 4
veni-

venientiæ in ipsa natura & intrinsecè quærit. sic *DEus angelus & anima* dicuntur *Spiritus*. Sed hem quanto intervallo *Spiritualitas Dei anima & angelorum spiritualitatem* post se relinquit.

Paronymus s. *Denominativus*, qui tanquam concretus ab abstracto, subjectum a forma inhærente denominatur. Sic *dives a divitiis*. *Iustus*, a *justitia*. Differt. a. hæc logica denominatio a *grammatica*, ubi longa vox a breviori derivatur; sic *justitia a iusto*, *divitia a divite*.

CAP. III.

De Prædicabilibus sive de Termino Universalis & Singulari.

Prædicabilis s. *Universalis*, qui de pluribus inferioribus, sub se comprehensis, potest prædicari; sic *genera* de *speciebus*, *species* de *individuis* possunt prædicari.

Prædicatur vero terminus vel *in* quid seu *Synonymice* de subjecto, quando prædicatum exprimit naturam & essentiam subjecti, *quid sit*. Sic *genera* prædicantur de *speciebus* & *species* de *individuis*.

Vel *in* quale seu *paronymicè* quando prædicatum exprimit extrinsecam quædam proprietatem & *accidentia* subjecti, *quale sit*.

fit. Sic propria & accidentia prædicantur de individuis, speciebus, aut generibus.

Vel in quale quid, quando prædicatum exprimit ejusmodi attributum subjecti, quod nec est ipsa natura, nec solum proprium aut accidens, sed proxime ingreditur quidditatem; sic differentia de speciebus prædicatur. Prædicabilia itaque sunt:

Genus, est prædicabile, quod de specie differentibus prædicatur in quid. *Piscis* de *perca anguilla*, *lucio* &c. *Liquor* de *aqua*, *vino*, *cerevisia* &c. *Panis* de *spira*, *simila* &c. prædicantur.

Estque *summum*; si aliud genus se superius non agnoscit. *Substantia* de *corpore* & *spiritu*. Nisi dicere velis *Ens* esse vel *substantiam* vel *accidens* (quod analogice magis quam synonymicè dicitur) sic enim *Ens* foret *genus summum*.

Vel *subalternum*; quod & genus supra se & species infra se agnoscit. Sic *corpus* habet *substantiam* se superiorem; *lapidem* vero *lignum*, *hominem*, *bruta* se inferiora.

Species est prædicabile quod de individuis s. numero differentibus prædicatur in quid. Sic *Homo* de *Petro Paulo Johanne*. *Canis* de hoc illo, isto, *cane*. *Spira* de hac illa ista &c. prædicatur.

Estque *infima*, quæ non nisi individua sub se habet, quæ jam descripta.

A 1

Vel

Vel *subalterna*, quæ genus supra se & species alias infra se agnoscit. Sic *animal* supra se *corpus*, & infra se *hominem* & *bruta* comprehendit.

Differentia est prædicabile quod generi additum certam constituit speciem, de qua prædicatur *in quale quid*. sic *incorporeum* additum *substantia* tanquam generi constituit speciem quæ est *spiritus*.

Dicitur *generica* si constituat speciem subalternam, *specifica* si speciem infimam.

Proprium est prædicabile, quod prædicatur de subjecto *in quale* & quidem *necessarium*. *latrabile* de *cane*, *risibile* de *homine*, *hinnibile* de *equo* necessario prædicatur.

Vulgo quatuor sunt ejus modi.

1. Quod soli non omni competit; *Medicum esse*.
2. Quod omni non soli competit; *bipedem esse*.
3. Quod omni & soli non semper competit; *canescere*.
4. Quod omni soli & semper competit; sic, *risibilem esse* juxta tritum illud: Est *Medicus*, *bipes*, *canescens*, denique *ridens*.

Accidens est prædicabile quod prædicatur *in quale contingens*. *Egrotum*, *divitem*, *honoratum esse*.

Singularis qui & *Non-prædicabilis* & *individuum* vocatur, qui de inferioribus prædicari nequit, & significatur 1)

- 1) Nomine proprio. *Johannes. Marcus. Alexander. Darius.*
- 2) Pronomine demonstrativo. *Hic liber. hac penna. hac scamnum.*
- 2) Periphrasi. *Autor libri de arte amandi. i. e. Ovidius.*
- 3) Synecdochice *Poeta de Terentio.*
- 4) Disjunctive, quod vagum dicitur, *aliquis adfuit mihi amicus, nescio an hic ille aut iste.*

Datur autem præterea prædicabile *extraordinarium*, unde prædicatio,

Inordinata cum strictius de latiori, species de genere, individuum de specie prædicatur. *Animal est canis. Homo est Jacobus.*

Inusitata cum quæ disparata sunt & plane non convenire videntur, prædicantur *DEus est homo. Panis est corpus. Virgo parit.*

Impropria ubi latet tropus, s. figurata loquendi ratio. *Tecta loquuntur. Cælum enarrat gloriam Dei.*

Identica ubi subjectum & prædicatum est idem, licet diversimode nonnunquam propositum. *Bonum est non malum. Petrus est hic homo. Calidum est non frigidum.*

CAP.

CAP. IV.

De Prædicamentis, sive de termino Prædicamentali & non prædicamentali.

Prædicamentalis est, qui refertur ad certum aliquod prædicamentum, idque vel directe ut genera & species vel indirecte ut differentia vel reductivè ut negationes, privationes, partes; quæ referantur eò, quo pertinent eorum positiva & tota.

Prædicamentum autem est classis generum & specierum decenti ordine dispositarum.

Sunt duo: *Substantia* & *Accidens* ut habet vulgatissimus versiculus: *Summus Aristoteles trutinando cacumina rerum, in duo divisit, quicquid in orbe fuit.*

Accidentium autem sunt novem. *Quantitas*, *Qualitas*, *Relatio*, *Actio*, *Passio*, quando, *Ubi*, *Situs* & *Habitus*; hinc decem Prædicamenta.

Ex quibus sex priora *primaria*; quatuor reliqua *secundaria* dicuntur.

1. *Substantia* est quæ per se subsistit, & sustinet accidentia. *Domus. Tabula. Canis. Leo. Pileus, Culter.*

Estque

Estque *prima* seu res ipsa quæ in sensus cadit. Vocatur etiam *suppositum*, & in intelligentibus *persona*; *secunda* seu conceptus substantiæ quem intellectus format.

Proprietates ejus

- 1) *admittere accidentia.*
- 2) *non admittere magis & minus.*
- 3) *non admittere contraria.*

2. *Quantitas* est accidens per quod substantia dicitur habere partem extra partem.

Z.

Estque *continua*; cujus partes cohærent ut *magnitudo* ejusque *species*, *linea*, *superficies*, *corpus*.

Huc etiam refertur *locus*, qui *superficiæ*, & *tempus* quod *linea* assimilatur.

Discreta cujus partes non cohærent; ut *multitudo* seu *numerus*.

Huc refertur *oratio*, cum nec *litera* nec *syllaba* nec *voces* nec *periodi* cohæreant.

Proprietates ejus sunt

- 1) *non recipere contrarium*
- 2) *non recipere magis & minus.*
- 3) *substantias facere æquales & inæquales.*

3. *Qualitas* est accidens per quod substantia dicitur habere certas proprietates & *accidentia*. *Color*, *Calor*, *Siccitas*, *Humiditas*.

J.

Ejus

Ejus species sunt

Habitus & quidem acquisitus, quo quis ad agendum aptior redditur ab arte. sic: *Musicum. Pugillatoria artis peritum. Disciplina gnarum &c. esse.*

Concreatus fuit in Adamo.

Infusus in Apostolis.

Habitui opponitur *Dispositio*, qua quis incipit esse aptus ad agendum juxta regulas artis. Qui discit *musicam*, *artem saltandi*, *equitandi*, *scribendi*.

Habitus autem sunt vel corporis ut *ars navigandi*, *saltandi*, *equitandi peritia*.

Aut animi & illi vel *Principales*: *Intelligentia*, *Sapientia*, *Scientia*, *Ars*, *Prudentia*. vel *Instrumentales*; *Logica* *Rhetorica* *Pœsis Grammatica*.

Naturalis potentia, qua quis a natura absque præceptis aptus est ad agendum; homo firmioris ætatis ad *loquendum*, *incedendum*, avis ad *volandam*.

Naturalis impotentia qua quis incipit esse aptus ad agendum naturaliter; *infans* ad *loquendum* & *incedendum*. *Ægrotus* ad *concoquendum*, *se movendum*.

Passio qua sensus & animus afficitur, cito existente, cito etiam pereunte. *Rubor* expudore, *Dolor* ex ictu, *Pallor* ex metu.

Patibilis s. *passibilis qualitas*, quâ sensus & animus afficitur, diutius in hærente; color

lor

lor visum, sonus auditum, misericordia animum afficit.

Figura qua delineantur corpora inanimata. Ut rotundi quadrati triangularis corporis.

Forma, qua delineantur corpora animata. *Hominis. Leonis. Canis*; ubi versiculus.

Formam viventis, picti dic esse figuram. **Proprietates** sunt

- 1) *Recipere contraria.*
- 2) *Admittere magis & minus.*
- 3) *Substantias facere similes vel dissimiles.*

4 *Relatio est accidens per quod substantia dicitur ad aliam respectum habere. Paternitas filiationem. Officium maris feminam, mariti uxorem, sponsi sponsam; Praeceptoris Discipulum respicit. Ubi nota*

- 1 *Relatum s. subjectum, quod refertur.*
- 2 *Fundamentum relationis, cur refertur.*
- 3 *Correlatum s. terminus ad quem refertur.*

Estque relatio duplex

Equiparantiae, ubi relatum & correlatum respectu relationis sunt paria ejusdemque nominis. *Vicinus & vicinus. proximus & proximus, Amicus & amicus.*

Disquis

Disqu岸arantia, ubi disparia & diverſi nominis; *Dominus ſervus. Magiſtratus & ſubditus* &c.

Porro relatio rei, ubi res & res conferuntur ſeu notiones primæ. *Pater & filius.*

Rationis ubi conceptus & conceptus ſ. notiones ſecundæ referuntur ad ſe. *ſubjectum* reſpicit *predicatum*; *ſubſtantia* accidens. *Genus ſpeciem.*

Relatio *transcendentalis* ubi termini metaphyſici ad ſe referuntur. *Cauſa cauſatum. Pars Totum. Neceſſarium contingens.*

Proprietates ſunt

1) *Posito uno poni alterum*; ſ. *eſſe ſimul natura.*

2) *cognito uno cognoſci alterum*, ſeu *ſe mutuo deſinire.*

5. *Actio* eſt accidens per quod ſubſtantia dicitur agere. *amare. legere. verberare. occidere.*

6. *Paſſio* eſt accidens per quod ſubſtantia dicitur pati. *Amari. legi. verberari. occidi.*

Utraque & *actio* & *paſſio* eſt

Ratione effectus vel *ſubſtantialis. generare & generari. vel accidentalis. erudire erudiri.*

Ratione objecti vel *immanens: intelligere, intelligi. cogitare, cogitari. vel tranſiens: tangere, tangi. reprehendere, reprehendi. docere, doceri.*

Ratione cauſæ Moralís a legibus *diligere proximi-*

proximum, & diligere; Vel Naturalis a natura urere & uri, concoquere, concoqui; vel artificialis: cantare cantari.

Proprietates

1) *actionem & passionem sequi naturam potentia.*

2) *recipere contraria.*

3) *recipere magis & minus.*

7. *Quando est accidens, secundum quod substantia dicitur esse in tempore. scilicet presentem, præteritum, futurum esse.*

7.

Tempus est duratio ex motu solis desumpta, finita a parte ante & post, seu habens initium & finem; ei contradistinguitur

Ævum s. duratio finita a parte ante & infinita a parte post, quæ habet initium non finem.

Æternitas duratio infinita a parte ante & post, quæ nec initium nec finem habet.

8. *Ubi est accidens, per quod substantia esse in loco dicitur. In urbe, domo, lecto, hypocausto esse.*

8.

Locus est certum spatium hujus mundi.

Estque respectivus, quando respectum ad alium locum infert. Dexter resp. sinistri, Superior resp. inferioris.

Absolutus quando nullum respectum infert. Domi, foris esse &c.

B

Com-

Communis, qui admittit alia subiecta
Templum, Schola, Forum.

Proprius qui non nisi unicum admittit
subiectum, ut *locus cuiusque rei.*

Ceterum in loco aliquid est

Circumscriptivè seu totum in toto, &
quà partem in parte loci ut: *corpora.*

Definitivè s. *non nullibi, & alicubi*, ut to-
tum in toto, & totum in parte loci fit, ut
spiritus.

Repletivè seu ubique totum, ut *DEUS.*

9. *Situs* est accidens, per quod substantia
hoc vel illo modo posita & collocata dici-
tur: ut *curvum, pronum, supinum esse, stare,*
jacere, sedere.

10. *Habitus* est accidens, secundum quod sub-
stantia dicitur admittere externum indu-
mentum. ut *togatum, palliatum, ornatum esse.*

Terminus non prædicamentalis, qui ad nul-
lum certum prædicamentum referri po-
test.

Sic excluduntur a prædicamentis

1) *Complexum, concretum: paries albus.*

2) *Consignificans Syncategorematicus* s.
cut, recens.

3) *Fictum, Ens rationis, chimæra.*

4) *Polysemon, æquivocum, malus.*

5) *Vox logica* s. *notiones secundæ, Subjectum*
prædicatum.

6) *DEUS quia non sustinet accidentia.*

7) *Pri-*

7) *Privatio*, quæ reductivè saltem est in prædicamento; *paupertas*, *agritudo*.

8) *Pars* quæ iterum reductivè est in prædicamento; *manus*, *pes*, *ramus*.

CAP. V.

De Postprædicamentis s. Termino Opposito & Disparato,

Termini oppositi sunt, qui ita sunt diversi, ut se mutuo excludant; hoc est: ut posito uno, tollatur alter.

Suntque vel *contrarie*: ut *Bonum*, *malum*. *Nigrum album*. *Virtus vitium*. *Calor frigus*.

Contradictoriè ut *Bonum*, *non bonum*. *Nigrum non-nigrum*, *Virtus non-virtus*.

Relative ut *Pater filius*. *Maritus uxor*. *Magistratus subditus*.

Privativè ut *Visio cacitas*, *Lux tenebra*:

Disparati qui ita sunt diversi, ut se mutuo non excludant. *Homo*. *lapis*. *senator*. *doctor*. *civis*. *sutor*.

Huc pertinet *contradictio in adjecto*, quando aliquid termino adjicitur, quod eum quasi tollit. *Ferrum ligneum*, *sapiens stultitia*.

Huc quoque spectat: *Tempus prius, posterius, & simul*, de quibus versiculus:

Tempore, naturâ, prius, ordine, dic & honore.

Nec non sex motus species: Generatio, corruptio, augmentatio, diminutio, alteratio, motus localis.

B 2

Par-

Partis I. Liber II.

De Enunciatione

CAP. I.

De natura & constitutione Enunciationis.

ii.

Enunciatio est oratio, aliquid affirmans vel negans. *Homo est peccator. DEUS punit. Canis latrat.* Partes sunt *Subjectum* s. nomen de quo aliquid affirmatur s. negatur. *Homo. DEUS. Canis.*

Predicatum sive verbum quod de subjecto affirmatur vel negatur. *Peccatorem esse, punire, latrare,*

Copula seu verbum *EST* quod utrumque conjungit, vel disjungit.

Reliqua enunciationis verba, sunt *determinationes* subjecti vel *prædicati*: ut in hac propositione: *Qui vera fide non credit in Christum finaliter, eternum a facie DEI exclusus damnatur.*

Subjectum est *credens*, cujus *determinationes* sunt *finaliter, vera fide, in Christum*. *Prædicatum* est *damnari*, cujus *determinationes*: *excludi a facie DEI, eternum.*

Subjectum regulariter *priori*, *predicatum* *posteriori* loco. *Subjectum* *nominativo*, *predicatum* *tempore præsentis* exprimitur. *Oratores* tamen & *ordinem* & *positum* interdum *invertunt*,

Copula

Copula est vel *expressa* quando verbum Est expresse ponitur. *Justitia EST virtus*, vel *Subintellecta*, quando latet in verbo. *Fides justificat*, i. e. *fides est justificans*.

Verbum Est quando copulat, dicitur *tertijs adjecti*; quando significat seu prædicati loco ponitur, *secundi adjecti*. *DEUS est i. e. existit*, sive est *existens*.

CAP. II.

De Divisione Enunciationis.

Dividitur Enunciatio ratione *materiae in Veram & falsam*.

Vera est, ubi subjectum & prædicatum optime conveniunt. *Virtus laudatur. Homo est creatura*.

Falsa ubi subjectum & prædicatum non conveniunt. *Vitium laudatur. Angeli sunt adorandi. Ubi notandi canones*.

Quicquid continetur in prædicato, illud omne sibi vendicat subjectum; non contra.

Talia sunt subjecta, qualia permittuntur a prædicatis, & contra.

Ratione *formæ*, quæritur *quæ*, *qualis* aut *quanta* sit.

Quando quæritur: *Quæ sit?* respondetur esse, *Categoricam* vel *Hypotheticam*. *Puram* vel *Modalem*. *Absolutam* vel *Exponibilem*.

Categorica s. simplex, ubi unum prædicatum de uno subjecto simpliciter affirmatur

vel negatur. *Calum est. serenum.*

Hypothetica f. *composita*, ubi plura subjecta aut prædicata. Estque triplex

Conditionalis quæ sub conditione mediantibus particulis *si. nisi. Quod si* &c. affirmat vel negat. *Si crediderit homo, a DEO justus declaratur.*

Resolvitur in antecedens f. conditionem & *consequens.*

Ubi canones notandi

1) *Posito* f. *affirmato antecedente*, ponitur *consequens.*

2) *Remoto* sive *negato consequente*, negatur *antecedens.*

3) *Conditio nihil ponit in esse.*

Disjunctiva, quæ sub certa disjunctione, mediantibus particulis *aut aut* &c. affirmat vel negat. *Omnes homines aut boni sunt aut mali; aut docti aut non docti. Prædicamentum aut accidens est, aut substantia.*

Ubi notandum: Membra legitime sibi debere opponi. Alias responderi potest: *Datur tertium, quartum* &c. aut *utrumque vel neutrum eorum est.*

Sic O. aqua aut est extreme frigida aut extreme calida Rf. *datur tertium; aut tepida*

O. Opifex aut sutor aut sartor. Rf. *dantur plures: aut pistor, faber, textor.*

Q. homo potest esse aut senator, aut mercator. Rf. *utrumque potest esse.*

Pec-

Peccator aut in hoc aut futuro seculo felix est.

Rf. neutrum potest esse.

Copulativa quæ plura subjecta vel prædicata cumulat, mediantibus copulativis & &; *Et videt & justa librat DELIS omnia lance.*

Porro cum quæritur, quæ sit enunciatio? respondetur, esse vel *modalem* vel *absolutam*.

Modalis quæ sub certo modo affirmat vel negat. Sunt vero Modi quatuor.

Necesse est; contingit; possibile est; impossibile est.

Necesse est salvandum credere

Contingit hominem agrotare.

Possibile est, rusticum fieri principem.

Impossibile est, rectum esse curvum.

Refertur autem modus ad prædicatum potius quam subjectum, & resolvitur ita.

Salvandus necessario debet credere.

Homo contingenter agrotat.

Rusticus potest fieri princeps.

Rectum non potest esse curvum.

Absoluta quæ sine modo affirmat. *Pietas est ad omnia utilis.*

Tandem, cum quæritur quæ sit enunciatio? respondetur: esse vel *Exponibilem*, I. *Puram*.

Exponibilis quæ habet particulas expositione dignas; estque ea

Exclusiva quæ habet particulas exclusivas solus, duntaxat, modo, unice. *Sola fides justificat.*

Et hæc virtualiter semper negat, idem enim est ac si diceres: *Nihil aliud justificat.*

Exceptiva quæ habet particulas *Exceptivas*. *Præter, Nisi, Excepto hoc, Præter DEUM nemo condidit hoc univrsam.*

Restrictiva, quæ habet particulas *restrictivas*, *qua, quatenus, in quantum* & hæc iterum duplex.

Reduplicativa quæ subjectum repetit & sic duplicat. *Avarus quatenus est avarus damnatur.*

Specificativa, quæ non repetit, sed aliquid in eo designat vel specificat. *Homo quæ animam est immortalis.*

Comparativa, quæ duo subjecta comparat, & prædicatum alteri magis alteri minus tribuit: *Goliath major Davide, Judas pejor fuit Petro.*

Pura, quæ non habet particulas expositione dignas. *Bona opera sunt necessaria.*

Quando quæritur: *Qualis sit enuntiatio?* respondetur: esse vel *affirmativam* vel *negativam*.

Affirmativa, quæ dicit prædicatum inesse subjecto. *Peccata provocant iram DEI.*

Negativa quæ dicit prædicatum non inesse subjecto. *Vitium non est laudandum.*

Ad veram negationem requiritur, ut negatio afficiat copulam; quod apparet; Si vel ab initio Enunciationis sit *Nullus* aut *Solus*, vel *Non* adhæreat copulæ. Si

Si vero *ſc* Non fit in ſubjecto aut prædicato enunciatio dicitur *inſinita* ratione ſubjecti vel prædicati, vel utriusque.

Qui non eſt diligens, contemnitur.

Qui credit, eſt non damnandus.

Qui proximum non amat, eſt non dignus Chriſtianus.

Quando quæritur, *quanta* ſit enunciatio? reſpondetur eſſe *Univerſalem, Particularem, Indeſinitam* aut *Singularem.*

Univerſalis quæ habet ſignum univerſale *Omnis, Nullus, quicumque* eſt. præfixum. *Omnis civis eſt ſubditus. Quicumque dormit, non videt.*

1) Signum univerſale *Omnis*, debet præfigi in caſu recto integræ enunciationi. Quare univerſalis non eſt *Quidam eruditus omnes callet linguas.*

2) Debet notare *Singula generum germ: alle mit einander* non *genera ſingulorum germ: allerley Uhr.* Sic non eſt univerſalis. *Omnes opifices ſunt in hac urbe. i. e. omnis generis opifices.*

3) Debet habere ſenſum diſtributivum ut ſit *germ: alle und jede, der eine ſowohl als der ander.* Unde Univerſalis non eſt: *O. quatuor equi trahunt currum, quando ſinguli non poſſunt.*

Particularis, quæ habet ſignum particulare. *Quidam, Aliquis. Nonnullus. Quidam*

divites sunt superbi Signum a. particulare debet habere sensum exclusivum, germ: Nicht alle sondern nur etliche; non positivum.

Indefinita quæ nullum habet signum cum tamen habere possit. *Iustitia est virtus.* *Divitia sunt periculosa.*

Singularis cuius subjectum est singularis terminus s. individuum. *Paulus raptus est in paradisum.*

Cap. III.

De Affectionibus Enunciationum.

Affectiones sunt quatuor. *Subalternatio*, *Oppositio*, *Equipollentia* & *Conversio*.

Subalternatio, cum universalis subsumitur particularis. *Omnes cives subsunt magistratui.* *Quidam cives subsunt magistratui.* *Nullus homo est interficiendus.* *Quidam homo non est interficiendus.*

Universalis dicitur *Subalternans* & particularis *subalternata*; ubi Canon: *A veritate subalternantis ad veritatem subalternata valet consequentia, non contra.*

Hoc est: si universalis vera, necessario etiam particularis; non contra. Sic: Si omnis virtus laudem meretur, necessario etiam quedam ex gr. liberalitas quo sensu particularis positivè non exclusivè sumitur,

Non

Non a. fequitur: *Si quidam discipulus diligens, ergo omnes.*

Oppositio est quando affirmanti opponitur negans. Est autem triplex Contraria, quando duæ universales sibi opponuntur,

O. homines salvantur.

N. homines salvantur.

Ea non adhibetur in Disputationibus cum utraque possit esse falsa, ut docet exemplum jam datum.

Subcontraria quando duæ particulares sibi opponuntur.

Quaedam avis est capta

Quaedam avis non est capta

Ea iterum non adhibetur à disputantibus, quia utraque potest esse vera, ut docet exemplum superius.

Contradictoria quando Universali, particulari, indefinita indefinita, singulari singularis opponitur.

O proximus est diligendus

Quidam proximus non est diligendus.

Nullum vitium est licitum

Quoddam vitium est licitum.

Homo habet rationem

Homo non habet rationem.

Judas est damnatus

Judas non est damnatus.

Ea demum adhibetur inter disputantes, cum semper altera sit vera, altera falsa.

Est

Est etiam alius contradicendi modus ;
quando integra enunciatio adversarii repe-
titur, præfigendo particulam *non*

Bellum est licitum

Non bellum est licitum i.e. vera non est Enun-
ciatio: *bellum esse licitum.*

Porro vera contradictio debet esse *de eodem*
subiecto, eodem modo, & tempore.

Sic non contradicunt hæ :

DEUS est honorandus

DEus gentilium non est honorandus, cum non
fit de eodem subiecto sermo.

Herodes est vulpes (metaphorice)

Herodes non est vulpes (proprie) cum non
fit de eodem modo sermo.

Omnia opera sunt exercenda (die non sab-
bathico)

Omnia opera non sunt exercenda (die sab-
bathi)

cum non fit sermo de eodem tempore

Equipollentia est, quando duæ contraria,
contradictoria aut *subalterna* ad eundem fen-
sum rediguntur per particulam *non*; præfigen-
dam in contradictoriis; postponendam in con-
trariis; præfigendam & postponendam simul
in subalternis.

O. leo est animal

Non quidam leo non est animal.

Nullus justus est damnandus

Omnis justus non est damnandus.

O. ava-

O. avaritia est vitium.

Non quadam avaritia non est vitium.

De hac æquipollentia mnemonicum illud:

Qua contradicunt illis præpone negantem.

Postpone adversus, subjunctis fiat utrumque.

*Ubi adversa notant contraria; & subjun-
cta, subalterna.*

Conversio est quando ex subjecto fit prædicatum & ex prædicato subjectum. Estque triplex

Simplex ubi simpliciter subjecta & prædicata permutantur, & locum habet in Universalis negante & particulari affirmante.

Nullus rudis literarum est doctor

Ergo Nullus doctor est rudis literarum.

Quidam homo est vitiosus

Ergo quidam vitiosus est homo.

Per accidens, quando permutatis subjecto & prædicato, ex Universalis fit particularis. Locum habet in Universalis affirmante & negante.

O avis est alata.

Ergo quoddam alatum est avis

N. creatura est infinita

Ergo quoddam infinitum non est creatura.

Per contrapositionem quando permutatis subjecto & prædicato ex terminis finitis fiunt infiniti. Locum habet in Universalis affirmante & particulari negante.

O quan-

O quantum est extensum

Ergo O. non extensum est non quantum.

Q. civis non est dives

Ergo q. non dives non est non civis.

Nota mnemonicum illud

FECI simpliciter convertitur; ANTE per acci:

FALCO per contra: sic fit conversio tota.

Ubi vocales A. E. I. O. respiciuntur

Afferit A. negat E. sed universaliter amba.

Afferit I. negat O. sed particulariter amba.

Part. I. Lib. III.

De Syllogismo.

CAP. I.

De Natura Syllogismi.

iii.

Syllogismus est oratio, ubi ex duabus præmissis propositionibus, tertia per necessariam consequentiam elicitur.

Omnis virtus est laudanda

Castitas est virtus

Ergo castitas est laudanda.

Quod extra Syllogismum dicitur *Enunciatio*, in Syllogismo dicitur *propositio*.

Habet itaque Syllogismus tres propositiones; quarum duæ priores, dicuntur *premissæ*; & prior quidem *major*, posterior *minor*; tertia & ultima dicitur *conclusio*.

Maj.

Maj. O virtus est laudanda.

Min. Castitas est virtus.

Concl. Ergo Castitas est laudanda.

Termini vero (qui subjecta & prædicata constituunt) quoque sunt tres Major, Minor, & Medius.

Medius est, qui in majore & minore propositione, non vero in conclusione reperitur. Sic in Syll. superiore: Virtus est medius terminus; dicitur alias ariologia seu causa conclusionis, cur illa vera sit.

Major terminus est, qui medio termino jungitur in majore propositione, & prædicatum conclusionis constituit. Sic in Syllog. superiori laudandum esse est major terminus.

Minor terminus est, qui medio termino jungitur in minori propositione, & subjectum conclusionis constituit. Sic in Syllog. super: castitas est minor terminus.

Cap. II.

De figuris, modis, & regulis Syllogismi.

Figura Syllogismi est certa medii termini ordinatio & dispositio, ex qua legitime aliquid potest inferri.

Figura plerumque tres constituuntur.

Prima, secunda, tertia.

Pai

Prima est, ubi medius terminus est subjectum majoris, & predicatum minoris.

Quando medius terminus est predicatum majoris, & subjectum minoris, dicitur quarta figura; que tamen solâ propositionum transpositione est ipsa prima figura.

Quicumq; legem transgreditur, est peccator;

O homo legem transgreditur;

E. O. homo est peccator,

Modi primæ figuræ vulgo sunt quatuor: Bar--ba--ra. Ce--la--rent. Da--ri--i. Fe--ri--o.

Quarum vocum tres Syllabæ tribus Syllogismi propositionibus præfigendæ, vocalibus A. E. I. O. quantitatem propositionis arguunt.

Cum vero memoriæ tantum puerorum inferviant, negligi omnino poterunt, observatâ tantum regulâ primæ figuræ

Major sit universalis.

Minor sit affirmans.

Secunda figura est, ubi medius terminus est predicatum in utrâque præmissarum.

Nullum præceptum DEI est iniquum;

Vindicta privata est iniqua;

E. Vindicta privata non est præceptum DEI.

Ejus modi iterum quatuor: CeS--a--re. CaM--es--tres. FeS--ti--no. Ba--roC--o, prætereundi facile si notetur regula secunda figura.

Ma-

Major sit universalis.

Alter a præmissarum & ipsa conclusio negans sit.

Tertia figura est, ubi medius terminus est subjectum in utraque præmissarum.

O. avis volat;

O. avis habet alas;

E. quoddam quod habet alas, volat.

Hujus modi vulgo sex: Da--raP--ti. Fe--laP--ton. DiS--a--mis. Da--tiS--i. BoC ar--do. FE--riS--on, omittendi si notetur regula tertie figure.

Minor sit affirmans.

Conclusio particularis.

De figuris & regulis notetur mnemoni- cum:

Prima prius subjicit, post prædicat ipsum;

Alter a bis dicit; tertia bis subjicit.

1) *Sit minor affirmans, & major universalis.*

2) *Sit major universalis, & alter a negans.*

3) *Sit minor affirmans, conclusio particularis.*

Cum vero prima figura & facilior & evidentior sit reliquis; hinc secunda & tertia ad primam reducuntur, per conversionem.

In secunda ergo convertatur major (ut medius terminus, qui est prædicatum majoris, fiat subjectum) & quidem negans simpliciter; affirmans per contrapositionem.

In tertia convertatur minor (ut medius terminus, qui est subjectum minoris, fiat

C

prædica-

Prædicatum) & quidem Universalis per acci-
dens; Particularis simpliciter.

Nota tamen: Si major particularis fuerit, ut regula prima figura de universali majore satisfiat, propositiones erunt permutandæ prius, ut ex minore fiat major.

Qui modis figurarum assuefiunt, has reductionis regulas ex folis literis S. P. M. C. majusculis propterea, discunt; sic enim habet mnemonicum:

S. vult simpliciter verti; P. vero per acci-
M. vult transponi; C. per impossibile duci.

Tandem & regula generales, omnibus figuris inservituræ, notandæ.

1) In Syllogismo non sint plures termini quam tres.

Non vero tantum peccatur, quando aperte quatuor termini occurrunt; sed quando idem terminus aliter in majore quam minore accipitur, vel quando aliquid aut omittitur, aut additur.

2) Medius terminus non ingrediatur conclusionem.

3) Ex puris particularibus nihil sequitur.

4) Ex puris negativis nihil sequitur.

5) Conclusio sequitur partem debiliorem, h. e. quando altera præmissarum negans aut particularis est, erit & ipsa conclusio negans aut particularis.

6) In conclusione non sit plus vel minus, quam fuit in præmissis.

CAP.

Cap. III.

De Divisione Syllogismi.

Dividitur Syllogismus ratione (1) *natura* propositionum; (2) *numeri* propositionum. (3) *medii termini*.

Ratione *natura* propositionum, Syllogismus est *Categoricus* vel *Hypotheticus*, *Absolutus* vel *Modalis*, *Purus* vel *Exponibilis*; prout propositionibus ejusmodi constat.

Ubi notandum, ad *disjunctivum* referri quoque *Dilemma* (quod & *Syllogismus cornutus*) Ubi omnia majoris disjunctivi membra in minori removentur, ut adversarius capiatur, quamcunque disjunctionis partem eligat.

Si aternitas haberet rationem temporis, necessario haberet rationem aut presentis aut prateriti aut futuri.

Sed nec habet rationem presentis, nec prateriti nec futuri.

Ergo plane non habet temporis rationem.

Ratione *numeri* propositionum dividitur Syllogismus in

Perfectum, qui omnes tres propositiones habet expressas; &

Imperfectum, qui non habet explicitas omnes. Hujus species sunt:

Enthymema cujus altera præmissarum in mente quasi retinetur. Et usum habet præcipuè in orationibus. e. c.

Qui credit, ille justificatur.

Ergo Abraham est justificatus.

Ubi minor omiſſa: *Abraham credidit.*

Mendacium est illicitum

Ergo mendacium est fugiendum.

Ubi major omiſſa: *O. illicitum est fugiendum.*

Inductio, quando ab omnibus & ſingulis individuis concluditur ad univerſale. e. c. Symbolon, idolon, epitheton &c. Sunt generis neutrius; ergo omnia in ON Secundæ declinationis neutra.

Nota tamen: Nullum individuum debere excipi. Unde plerumque additur, nec datur exemplum in contrarium.

Secus ſi feceris, nulla eſt inductionis viſ. e. c. Luna, Mars, Venus, Saturnus, Jupiter, Mercurius, proprio lumine deſtituuntur, ergo omnes planeta, & ſic etiam Sol, quod eſt abſurdum.

Exemplum, quando a ſingulari ſive ab exemplo allegato concluditur ad univerſale vel etiam particulare.

Daniel ex leonum faucibus eſt ereptus.

Ergo Omnes, aut ſaltem DEO confiſi, eripientur periculis.

Nota tamen: exempla illuſtrare magis, quam probare; cum infinitæ circumſtantiæ reſ queant variare.

Scriptes eſt quaſi congeries propoſitionum,

num, quarum posterior ex priori elicitur, ita ut prædicatum ultimæ de subjecto primæ tandem prædicetur.

Omnis homo est ex lumbis Adami;

*O. ex lumbis Adami, ad imaginem ejus est
genitus;*

*O. ad Adami imaginem genitus est peccato
originali infectus;*

*O. peccato originali infectus, est ad actualia
peccata pronus;*

*O. ad actualia peccata pronus damnationem
meretur.*

Ergo Omnis homo damnationem meretur.

Sunt n. plures quasi imperfecti Syllogismi; perficiendi:

1) *Quicumque ad actualia peccata pronus est,
ille damnationem meretur.*

Sed omnis homo &c. Ergo

Probatur minor:

2) *Quicumque peccato originali est infectus,
ille ad actualia pronus*

Atqui O. homo &c. Ergo

3) *Probatur minor:*

*Quicumque ad Adami imaginem genitus, ille
peccato originali infectus.*

Atqui O. homo &c. Ergo

Probatur iterum minor:

4) *Quicumque est ex lumbis Adami, ille ad
imaginem ejus genitus;*

Atqui O. homo &c. Ergo.

Ratione medii termini Syllogismus est:
Apodicticus seu *demonstrativus*, cujus medius terminus est vera, certa, & necessaria causa veritatis conclusionis.

O. pœnitentiam salutarem agens, habet remissionem peccatorum.

*Petrus salutarem pœnitentiam egit,
 Ergo Petrus habet remissionem peccatorum.*

Probabilis seu *Topicus*, cujus medius terminus est probabilis & verosimilis veritatis conclusionis causa.

Quicumque nocturno tempore solus corpori occisi adstare deprehenditur, cruento adhuc gladio armatus, ille occidit hominem

sed hic vel ille &c. Ergo.

Sophisticus seu *fallax*, cujus medius terminus plane non est causa veritatis conclusionis, sed in fraudem alterius excogitatus.

Quicumque occidit, ille quoque est occidendus.

Magistratus capitali supplicio maleficum afficiens, occidit;

Ergo quoque occidendus.

Committitur autem sophisma, vel

In forma, quando Syllogismus peccat contra regulas vel speciales vel generales Syllogismi, vel

In materia, quando medius terminus in fraudem excogitatur; cujus vitium tamen potissimum quoque latet in quatuor

tuor terminis, contra regulam generalem
de tribus terminis, adhibitis.

Sic enim resolvuntur sophismata

Equivocationis, ubi vox quædam æqui-
vocè sumitur.

Amphibolia, ubi integra phrasis æquivocè
adhibetur.

Compositionis & divisionis, ubi quæ com-
ponenda dividuntur, & quæ dividenda
componuntur.

Accentus, ubi voces Syllabarum quanti-
tate discrepantes pro iisdem venduntur.

Dictionis ubi eadem vox alio modo, ra-
tione, & tempore accipitur.

Accidentis ubi quod per accidens est, tan-
quam per se tale accipitur.

Secundum quid & simpliciter, ubi quod cer-
ta ratione verum, tanquam simpliciter
verum, accipitur.

Consequentis ubi quod consequens non
est, tanquam certum consequens produ-
citur.

Causa non causa, ubi quæ causa non est,
tanquam causa allegatur.

Huc quoque refertur.

Ignoratio Elenchi quando opponens illud
oppugnat, de quo non erat sermo: sic
thesin, de fide salvifica justificante, non ferit
argumentum.

Quicquid non apprehendit meritum Christi, illud non salvificat.

Atqui fides historica, hypocritica &c. Ergo.

Petitio principii, quando ejusmodi medius terminus additur, qui æque dubius est, & de cujus veritate adhuc quæritur. Si quis, probaturus: Solam fidem absque operibus non justificare, ita insurgeret.

Si bona opera, fidei juncta, justificant, sequitur quod fides sola non justificet. Atqui verum prius, ergo & posterius.

Pars Logicæ II.

De praxi, usu & applicatione
Syllogismi.

Cap. I.

De Definitione.

ii

D*efinitio est oratio explicans naturam & essentiam alicujus rei.*

Estque duplex:

Primaria quæ rem explicat a partibus intrinsecè eam constituentibus.

Sunt autem partes intrinsecæ: physicè materia & forma; logicè genus & differentia specifica. Sic Logica dici solet, habitus

bitus mentis organicus, veritatem ex qualibet oratione eliciens.

Ubi genus remotum: *habitus*; propinquum: *habitus mentis*; proximum: *habitus mentis organicus i. e. instrumentalis*. Differentia petitur ab objecto, quod est *qualibet oratio*, & fine, qui est *veritatis indagatio*.

Difficillimum vero, si non humanam rationem exsuperans, est: *nosse rerum singularum differentias specificas præcipue in substantiis*; quem defectum plerumque explet *proprium quarti modi si habetur*.

Maxime tamen ad *quatuor causarum genera* devolvimur; scilicet ad *efficientem & finalem*, tanquam causas externas; *Materiam & formam*, tanquam internas quibus adduntur: *objectum, subjectum, effectus abjuncta*.

Hinc nata est definitio *secundaria*, dicta etiam *descriptio*, quæ rem explicat ab extrinsecis & circumstantiis. Sic mensa a nonnullis describitur, quod sit *suppellex domestica in latam planitiem sic disposita, ut reponi ea possint negotiis domesticis necessaria*.

Canones circa definitionem observandi sunt:

Definitio constet verbis planis propriis & perspicuis.

Definitio cum definito aque late pateat, ut possit reciprocari, recurrere, seu converti.

Cap. II.

De Divisione.

Diviso est oratio quæ totum aliquod dispecit in suas partes.

Estque triplex:

Totius essentialis, qua essentia rei in suas partes essentielles, *materiam & formam, genus & differentiam* dispecitur. Sic hominis essentia in *animalitatem* (liceat ita loqui:) & *rationalitatem* resolvitur.

Totius Universalis, qua terminus Universalis in sua inferiora, *genus in species, species in individua* resolvitur. Sic *stellæ sunt vel fixæ vel erraticæ, &c.*

Totius integralis, qua integrum aliquod certis membris seu partibus constans, in illas partes resolvitur. Sunt autem partes vel *similares & homogenea*; sic *aqua in guttulas*; vel *dissimilares & heterogenea*, sic *corpus, in caput, manus, pedes* dispecitur.

Unde differre dicuntur,

Distinctio quæ est æquivoci in æquivocata;

Divisio, quæ est univoci in univocata.

Partitio, quæ est integri in partes integrantes.

Canones sunt :

Mem-

*Membra dividenda simul sumpta constituent
totum.*

Membra non sint nimis multa.

Cap. III.

De demonstratione.

D*emonstratio est oratio, quæ ratio-*
nem, causam, ætiologiam, seu
medium terminum continet, cur
prædicatum insit suo subiecto.

Estque Directa sive ostensiva, quæ veram
& certam rationem affirmationis vel nega-
tionis affert,

Quod fieri potest.

Apriori, quando effectus demonstratur per
causam. Athens damnatur, quia non credit.

A posteriori quando causa demonstratur
per effectum. Es ignarus lingue latine: non
n. loqui vales.

Indirecta seu deductio ad absurdum quæ cau-
sam equidem non affert affirmationis vel
negationis; ostendit tamen absurditatem
contrarii. Angeli sunt spiritus, quia si non es-
sent, forent corruptibiles.

Canones sunt:

In principiis s. causis non datur progressus in
infinitum.

Principia non debent applicari materiæ plane
diversæ.

CAP.

Cap. IV.

De Topica probatione.

Loci Topici sunt fontes aut sedes, ex quibus argumenta probantia amplifican-
tia & illustrantia desumuntur.

Probant autem maximam partem verosimiliter & probaliter.

Quod ex ipsis locis patet. E. c. fit differendum: de mutuo conjugum amore. Argumenta dabunt sequentia.

Locus Notationis a nominis derivatione. Conjugium à conjungendo; aut conjugando quasi ad idem jugum alligando.

Locus definitionis; est conjunctio maris & femine, ad mutuum adjutorium, sobolisque procreationem.

Hic vero locus apodictice magis quam topice demonstrat.

Locus generis, ubi de societate mutua.

Locus speciei, ubi de sponsaliis, dotis oblatione, nuptiis.

Locus Totius, ubi poterit afferri coalitio duorum in unam carnem.

Locus partium ubi poterit dici de corporum animorumque consensu, de vultus, gestuum, oris, & pectoris harmonia.

Locus causa efficientis ubi de DEO, qui est ipse amor, conjugii primo autore.

Lo-

Locus materiae ubi de officiis æconomicis.

Locus formæ, ubi de copula carnali.

Locus finis ubi de adjutorio & sobolis procreatione atque educatione.

Locus effecti ubi de bonorum communione.

Locus adjunctorum ubi de indissolubilitate vinculi conjugalis.

Locus circumstantiarum ubi de amorum, facultatum, statusque paritate.

Circumstantias potiores habet versiculus.

Quis? quid? ubi? quibus auxiliis? cur? quomodo? quando?

Locus comparatorum, ubi de vitis, ulmi, hedera, palmitisque associatione.

Locus oppositorum ubi de scortatione & adulterio.

Locus Exemplorum ubi de Pyramo & Thise. &c.

Locus Testimoniorum ubi vox DEI: Erunt in unam carnem.

Cap. V.

De Methodica Dispositione.

Methodus est artificium rite disponendi materiam pertractandam.

Est

Estque duplex: *Universalis* & *Particularis*.
Universalis locum habet in disponendis
 disciplinis & libris. Et hæc iterum vel
Analytica vel *Synthetica*.

Analytica five *resolutoria* methodus pro-
 cedit a compositis ad simplicia, ut (1)
finis; (2) *Subjectum*; (3) *media* ad finem
 ducentia proponantur.

Locum habet hæc Methodus in disci-
 plinis practicis *Ethica*, *Politica*, & *Oecono-*
mica,

Synthetica five *compositoria* procedit a sim-
 plicibus ad composita; ut (1) *principia*
 (2) *principiata*, seu *affectiones* & (3) *species*
 objecti proponantur.

Locum habet in disciplinis *theoreticis*: *Phy-*
sica, *Mathesi*. &c.

Particulari, locum habet in particulis cer-
 tis disciplinarum. h. e. *thematibus*; quæ
 sunt vel *simplicia*, vel *conjuncta* vel *mixta*.

Thema simplex est unica vox seu terminus;
 idque *theoreticum* vel *practicum*.

Thema simplex theoreticum absolvitur
 quando (1) a positis partibus, causis
 effectis, adjunctis, ad ipsam definitio-
 nem proceditur; & sic quasi *Syntheticè* vel
 (2) quando a positâ definitione ad partes,
 causam, effecta, adjuncta proceditur; &
 sic quasi *analyticè*.

Cir-

Circa *Thema simplex practicum* logice consideratur *finis, subjectum, & media*; rhetoricè *Honestum, utile, facile, jucundum, necessarium.*

Thema conjunctum est integra enunciatio, sive *questio* affirmanda vel neganda.

Absolvitur illud *theticè* vel *polemicè.*

Theticè quando formato controversiæ statu, terminisque explicatis, rationes affirmationis vel negationis afferuntur.

Polemicè quando formato controversiæ statu, explicatis etiam terminis, *'adversarii anthithesis* discutitur, objectionesque ejus resolvuntur.

Thema mixtum est terminus ex cujus explicatione varia oriuntur *consectaria, porismata, & questiones dubie*, explicationi pertractandi *thematis* statim subjicienda.

Cap. VI.

De Interpretatione.

Interpretatio est artificium eruendi verum dictorum sensum.

Oçcu-

Occupatur ea , vel circa *simplicem enunciationem* , vel circa *orationem* quamcunque.

In *enunciatione* subjectum â prædicato , & utrumque a determinationibus discernit , & in vocum suppositionem inquirat.

Suppositio autem est significatio alicujus vocabuli. *Estque materialis* , & *formalis*.

Materialis quando vocabulum consideratur quoad literas & Syllabas. Sic *Hypoanustum* dicitur *quadrissyllabum*.

Formalis quando vocabulum accipitur pro eo quod significat. Et hæc iterum *simplex* & *personalis* sive *individualis*.

Simplex quando vocabulum accipitur pro conceptu illo communi sive universalis , qui *genus* vel *speciem* constituit.

Personalis sive *individualis* , quando vocabulum pro certo *individuo* , *supposito* , aut *persona* accipitur.

In *oratione* quacunquē alia interpretatio

- 1) *Potiores periodos excerpt.*
- 2) *Thesin principalem investigat.*
- 3) *Argumenta probantia , illustrantia , vel amplificantia eruit , & suo quaque loco disponit.*

Per

Per orationem h. l. intelligitur argumentum quodcunque latius & fusius diductum; sive fuerit *disputatio*, *tractatus*, *oratio*, *inscriptio*, *epistola*, *carmen* &c.

Explicantia argumenta sunt, quæ tradunt thematis definitionem tam *nominalem* in *Etyologia*, *Homonymiâ*, *Synonymiâ*; quam *realem* in *genere* & *differentia specifica*.

Probantia sunt, quæ thematis sive *affirmati* sive *negati* *rationem*, *causam*, & *ætiologiam* adferunt.

Illustrantia quæ vel *thesin*, vel *rationem thesæos*, *uberius* declarant, & *perspicuam* magis reddunt *exemplis*, *oppositis*, *comparatis*, & *testimoniis*.

Amplificantia sunt, quæ adhuc *fusius* argumentum deducunt per omnes *circumstantias*.

Cap. VII.

De Disputatione.

Disputatio est artificium eruendi veritatem per *formatas* & *solutas* *objectiones contradictorias*.

D

Ubi

Ubi discat tyro:

- 1) *Resolvere Syllogismum.*
- 2) *Ulteriorem discursum elicere per instantias.*
- 3) *Formare objectiones:*
- 4) *Evitare sophistarum nugas.*

Circa resolutionem Syllogismi observetur:

- 1) *Distincte, & quantum fieri potest quoad ipsa verba, esse reperendum.*
- 2) *Præmissarum, si obscuræ fuerint, explanationem petendam.*
- 3) *Tandem five per negationem, five per limitationem, five per distinctionem esse respondendum.*

Ceterum *distinctio* vel *limitatio* (1) verbis perspicuis proponenda (2) uno alterove exemplo, si opus, explicanda, tum demum (3) ad argumentum applicanda.

Datur tamen & alius respondendi modus per *reversionem* & *indirectam responsionem*.

Re-

Retorsio est, quando adversarii argumentum ita dicitur falsum, ut ejus contradictorium sit verum.

Indirecta responsio est quando major adversarii ita ostenditur falsa, ut substituto minoris subiecto alio totum argumentum repetatur, falsa tamen evidenter conclusione.

Protrahitur porro discursus per novas *instantias*, quibus vel data responsio infringitur, vel prior objectio denuo urgetur.

Instantie habentur, si vel data distinctio aut limitatio plane rejiciatur, vel applicatio impugnetur, vel rationibus allegatis contradicatur.

Objectionibus formandis conducere poterit, si:

- 1) Status controversiæ rite formetur.
- 2) Objectio directe contradicat.
- 3) Medius terminus antithesin probans inveniatur.

Qui habetur:

Ordinariè si thefis ipsa ejusque rationes examinentur, utrum fufficiant, & contradictoriæ thefeos fubjectum & prædicatum ejusque connexio ponderetur.

Extraordinariè fi confideretur, num thefis vel *novitatem*, vel *heresin*, vel *periculum* aliquod foveat.

Sophistarum nugæ evitari poffunt, fi probe notetur, quot modis committantur.

Et quamvis infiniti fint modi, potiores tamen fequentia dabunt, ex Weiffio.

Committitur fophifma.

I. In *Opponendo* quando opponens

A. Thefin male explicat, dum

a. mutat ftatum controverfiæ.

b. affingit fenfum alium, eundemque

1) abfurdum philofophicè.

2) impium theologicè.

3) periculofum politicè.

c. Verba non integra fed mutilata accipit.

B. Ob-

B. Objectionem male profert peccantem
scilicet

a. In forma, contra regulas Syllogismorum

b. in materia, ut

1) in majeri falsum principium

2) in minori mendacium

3) in conclusione apparens, non
vera contradictio, qua ad alia a-
vocamur, reperiatur.

C. Instantias male format dum

a) Satis refutata, repetit.

b) regerit, quæ nihil faciunt ad
rem.

II. In respondendo, quando Respondens

A. Respondet ad conclusionem

a) Probata saltem suâ thesi.

b) objectione adversus conclusionem
formata, ut opponens debeat
respondere.

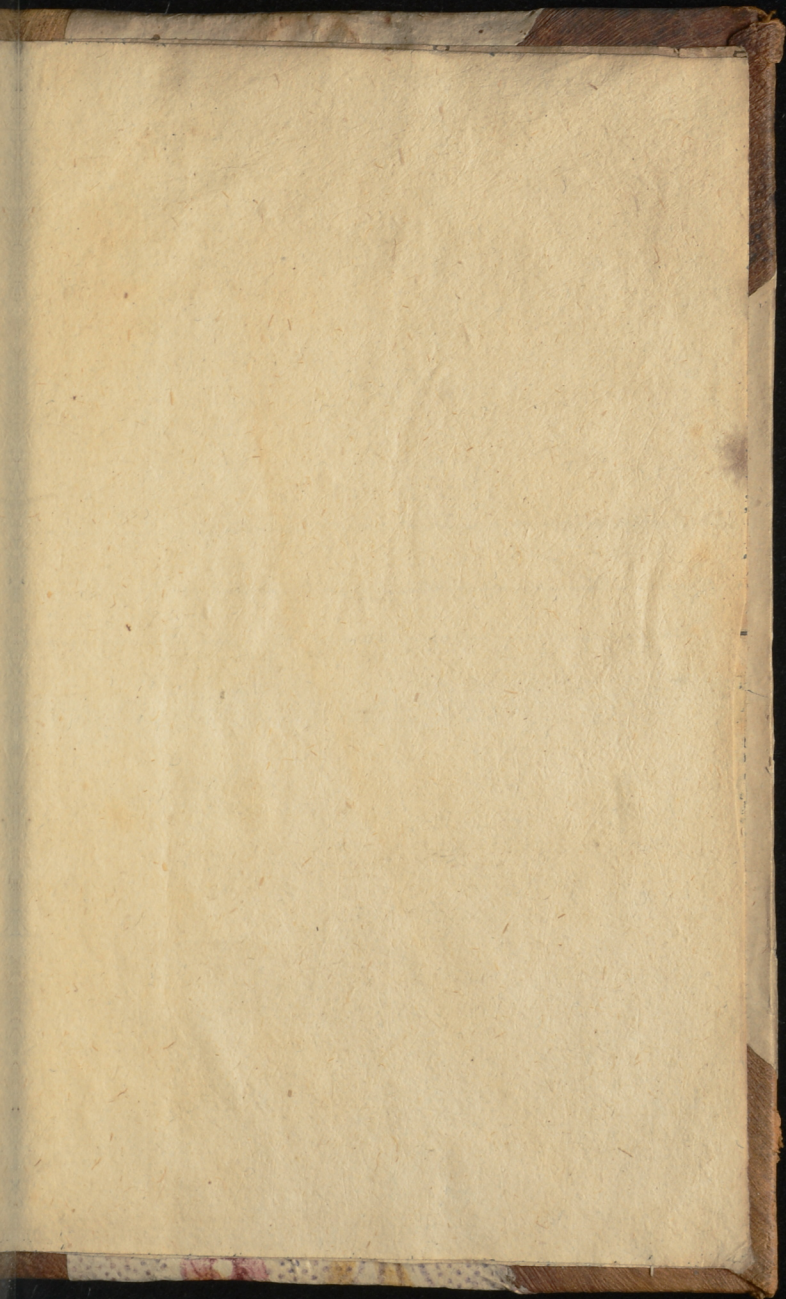
B. Declinat res difficiliore, ut

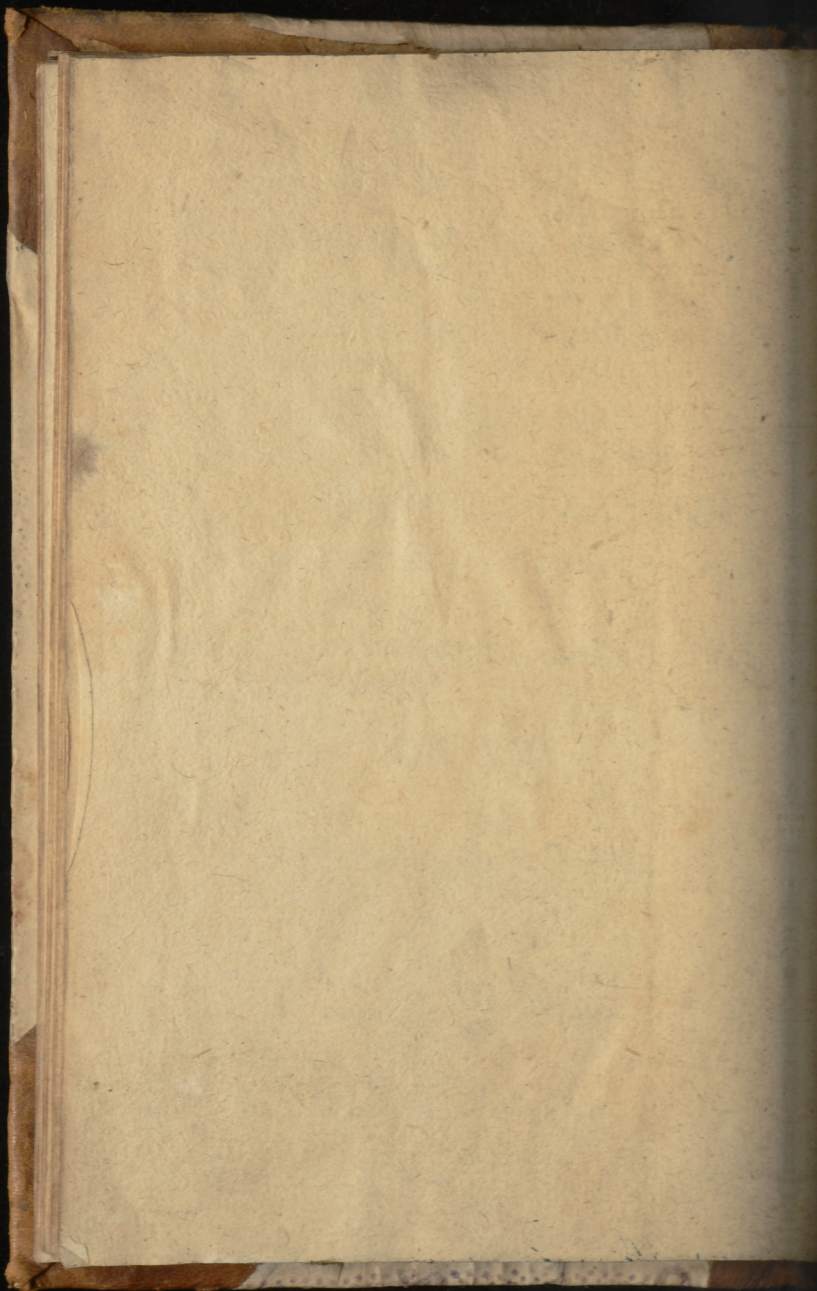
1) Jam

- a) Jam decifas
 - b) ad aliam cathedram pertinentes.
 - C. Simulat se non capere mentem opponentis, adeoque urget novam probationem.
 - D. declamat ex loco communi, quem opponens in dubium non vocat.
 - E. quæ semel affirmavit, iterum negat.
 - F. provocat ad autoritatem, ut rixas moveat.
- III. *Utrunque* contemptu, cavillationibus, minis, blanditiis.

TANTUM

von Eingetragenen, | von Eingetragenen,

Matth. 9. | Matth. 9.

19. Stein. 40 | Flahr (8 19. Stein)

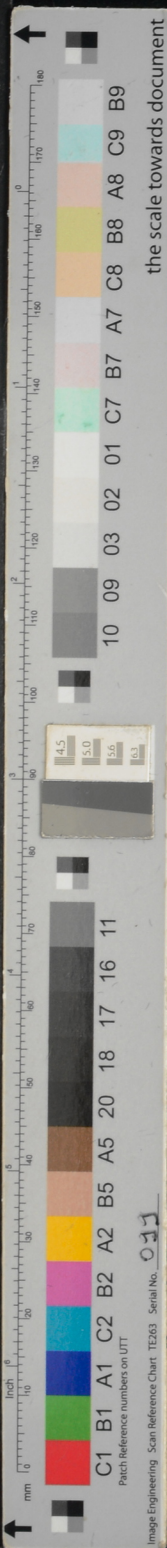
Wendelin. 22 und Falt, (9) **Stein** 19

I Urfula **22** 7,47. (10) **Bereit**

Handwritten note in cursive script, likely a library or ownership mark.

DISPUTATIONE. SE

ando adversarii argu-
falsum, ut ejus con-
m.

est quando major ad-
r falsa, ut substituto
o totum argumentum
nen evidenter conclu-

discursus per novas
l data responsio infrin-
ectio denuo urgetur.

, si vel data distina-
plane rejiciatur, vel ap-
r, vel rationibus alle-

mandis conducere po-

ntroversiæ rite forme-

directe contradicat.

terminus antithesin pro-
niatur.

D 2

07